

miserabilis videretur, quoties ex vestro ferro ac manibus est elapsus?

Sic in Pisonem n. 40. probat nihil scriptum à Pifone de Provincia ad Senatum, quia nihil erat quod scribi cum aliqua gratulatione posset. Quid tandem erat actum aut gestum in illa Provincia, de quo ad Senatum cum aliqua gratulatione scribi abs te oporteret? an vexatio Macedonia? an oppidorum turpis amissio? an sociorum deceptio? an agrorum depopulatio? an obsessio militaris via? an exercitus nostri interitus ferro, fame, frigore, pestilentia?

Et Catil. n. 13. probat nihil esse quod retinere Catilinam in urbe possit. Quid enim est quod te jam in urbe delectare possit, &c. Et Phil. 2. num. 2. removendo ceteras causas propter quas ipsi infensus esset Antonius, probat hanc unam esse, quia nulla re alia efficacius demonstrare potuerat se esse hostem Patriæ.

Quintò. Fit Enumeratio per Effecta. Ita Divin. in Verrem num. 38. enumerat quæcumque pravè ac nequiter facta fuerant à Verro variis in Provinciis, in quibus nomine Populi Romani Magistratum egerat. Putas-ne te posse, quæ C. Verres in Quæstura, quæ in Legatione, quæ in Prætura, quæ Rome, quæ in Italia, quæ in Achaja, Asia, Pamphilia, quæ patravit, ea, quemadmodum locis temporibusque divisa sint, sic criminibus & oratione distinguere? &c.

Et 6. Verrina num. 1. Omnia Verris furta enumerat. Nego in Sicilia tota tam veterè tam locuplere Provincia, tot oppidis, tot familiis ullum argenteum vas, ullum Corinthiacum, aut Deliacum fuisse; nego ullam gemmam aut margaritam fuisse, aut quidquam ex auro aut ex ebore factum, signum ullum marmoreum, eburneum, nego ullam picturam neque in tabulis, neque texti-

lem fuisse, quin quæstus, inspexerit, quod placitum sit, abstulerit.

Et n. 127. ejusdem Orationis enumerat omnia signa ac simulacra quæ rapuerat.

Sextò. Fit etiam Enumeratio per Congeriem. Ita Catil. 3. num. 7. per Congeriem scelera Catilinae enumerat. Quid enim mali aut sceleris fingi aut excogitari potest, quod ille non conceperit? Quis tota Italia veneficus? quis Larro? quis sicarius? quis parricida? quis testamentorum subjektor? quis circumscriptor? quis ganeo? quis nepos? quis adulter? quæ mulier infamis? quis corruptor juventutis? quis corruptus, quis perditus, qui se cum Catilina non familiarissime vixisse fateatur?

Sic & Orat. pro Sextio num. 95. Scelera Clodii enumerat & exagerrat. In Pisonem num. 83. scelera Pisonis. 7. Phil. num. 15. flagitia Antonii. Luxum Chryfologi pro Rosc. Amer. n. 133.

Hic verò Locus tractatur vulgò per istas Figuras.

Primò per Anaphoram seu Repetitionem. Ita Cicero post reditum in Senatu numer. 28. Possum ego satis in Cn. Pompejum unquam gratus videri, qui non solum apud vos, qui idem omnes sentiebatis, sed etiam apud universum Populum Rom. salutem Reip. & conservatam per me, & conjunctam esse cum me dixerit? Qui causam meam prudentibus commendavit, imperitos edocuerit, eodemque tempore improbos auctoritate sua compresserit, bonos excitavit? Qui Populum Rom. pro me tanquam pro fratre, aut parente non solum hortatus sit, sed etiam obsecravit? Qui ipse cum propter metum dimicationis & sanguinis domo se teneret, etiam à superioribus Tribunis petierit, ut de salute mea & promulgarent & referrent? Qui, &c.

Et

Et Phil. 4. num. 9. Negat hoc D. Brutus Imperator, Consul designatus, natus Reipubl. civis. Negat Gallia, negat cuncta Italia, negat Senatus, negatis vos; quis igitur illum Consulem nisi latrones putant?

Item 2. in Rullum n. 9. Phil. 2. n. 12. & n. 16.

Secundò. Per Interrogationem, ut observari facile potest ex Locis poene omnibus jam hic laudatis; & præterea pro Cluent. num. 107. ubi Cicero egregiam Enumerationem habet, in qua recensitis singulorum Judicum nominibus, subjungit singulorum dotes aliquas singulares. Legendus hic Locus.

Tertio per Interrogationem Subjectioni junctam: ut Oratione de Provinc. Cons. ubi num. 29. tractat Enumerationem per istas Figuras, ostenditque, nihil esse, quod Cæsaris reditum in urbem remorari debeat. Quid est, cur ipse Cæsar in Provincia commorari velit, nisi ut ea, quæ per eum affecta sunt, perfecta Reip. tradantur? Amicitias eum, credo, locorum, urbium gulchritudo, hominum nationumque illarum humanitas & lepos, victorie cupiditas, finium imperii nostri propagatio retinet? Quid illis terris asperius? quid incultius oppidis? quid nationibus immanius? quid porro tot victoriis præstabilis? quid Oceano longius inveniri potest? An neditus in patriam habet aliquam offensionem? utrum ad populum, à quo ornatus est? an dies auget ejus desiderium? an magis oblivionem? an laurea illa magnis periculis parva amittit longo intervallo viriditatem?

Insignis est & ille pro Corn. Balbo Locus num. 9. Quid enim abest huic homini (Cn. Pompejum intellegit), quod si adesset, jure hoc tri-

buti & concedi posse putavimus? Ufus-ne rerum? qui pueritia tempus extremum principium habuit bellorum atque imperiorum maximorum; cujus plerique equales minus sæpe castra viderunt, quam hic triumphavit? quæ tot habet triumphos, quot ore sunt, partesque terrarum? tot victorias bellicas, quot sunt in rerum natura genera bellorum? an ingenium? cum etiam ipsi casus eventusque rerum, non duces, sed comites ejus consiliorum fuerint? in quo uno ita summa fortuna cum summa virtute certavit, ut, omnium iudicio, plus homini tribui, quam decet, videretur? an pudor? an integritas, an religio in eo, an diligentia unquam requisita est? quem Provincie nostræ, quem liberi populi, quem Reges, quem exteræ gentes castiorem, moderatiorem, sanctiorem non modo non viderunt, sed aut sperando unquam, aut optando cogitaverunt?

Et laudato supra loco pro Domino sua num. 59. item 7 Ver. num. 125. & Phil. 7. num. 21. pro Domino num. 95.

Illustris & illa pervulgataque est Enumeratio per distributionem, quæ in Plinii Panegyrico, Trajani in urbem ingressus describitur, & publica lætitia ita pingitur. Ergo non etas quemquam, non valetudo, non sexus retardavit, quominus oculos insolito spectaculo impleret. Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes, agræ quoque neglecto medentium imperio, ad conspectum tui, quasi ad salutem sanitatemque prorepere. Alii se satis vixisse te viso, te reperto, alii magis vivendum esse sibi predicabant. Videres referata tella & laborantia, opletas undique vias, alacrem hinc inde populum, &c.

EXERCITATIO.

Minerva apud Jovem Oratio in Bacchum vini Inventorem.

Locus ab Enumeratione Partium.

SYNOPSIS.

Exord. Conqueretur, quod Dii, qui præter cæteros opitulari mortalibus deberent, iidem plerumque maxime omnium noceant.

Proposio. Dicit nullum superesse sibi in orbe perfugium, ex quo vini usum Bacchus intulit: idque tractabit per Enumerationem vitiorum, quæ sapientiam fugare solent.

Confirmationem petet ab illa corruptela, quam vini usus invexit: & per Enumerationem recenset malos vini effectus, propter quos sibi ulterius non liceat cum hominibus versari. Addet nullam esse ætatem, aut conditionem ab illa corruptela immunem.

Concludet rogando Jovem, vel ut vites omnes perdat; vel ut patiat æternum facere se cum terris divortium.

ORATIO.

Quoniam infelici gentis humanæ fato fieri dicam, æquissime rerum omnium pater ac moderator Jupiter; ut qui præter cæteros mortalium commodis invigilare ac providere deberent Dii immortales, iidem obesse hominibus quam maxime, & gravissimum importare detrimentum inveniantur?

Equidem dolebam hætenus, quod regendis mortalium animis æternorum consilio præposita, eorundem fugere consortium identidem cogerer, dum alii ambitioni serviunt, alii student avaritiæ, alii mollibus deliciis, voluptatibusque diffuunt, alii odiorum stimulis irarumque fluctibus abripi se patiuntur, & tam insanas cupiditates nimia Superi indulgentia

plerumque fovent ac nutriunt. Verum ex quo perniciosum vini usum imprudens Bacchus terris intulit, quis superesse mihi potest apud homines locus, quod secretum in orbe toto perfugium est, quod inaccessam eorum furori securitatem præstet?

Testem te appello, Jupiter æquissime; vidisti enim, & tuis usurpasti oculis, quantam illecebrosus ille & detestabilis liquor mortalibus corruptelam attulerit. Hinc lites, rixæ, jurgia, contentiones, bella, cædes nascuntur. Hinc proditioes amicorum, familiarium ruinæ, Rerum publicarum everisiones promanant, nullum denique scelus, nullum magnum facinus est, ad quod suscipiendum capitalis illa pestis non impellat. Hæc labes cætera animi corporisque vitia accendit atque extimulat: hæc temeritatem sufficit ad ambitionem, faces atque incendia ministrat ad iram atque odium, furorē affert ad vindictam, illecebras parat ad voluptatem; cumque homini nihil præstabilius mente Superi dederint, huic divino muneri ac dono nihil tam inimicum est, quam vinum: neque enim vino dominante temperantiæ locus omnino est, neque in ebrietatis regno virtus ulla potest consistere.

Saltem si qua pars humani generis à teterrima vini corruptela immunis haberetur; si qua ætas, aut si qua vitæ conditio præcavere sibi ab ipsius illecebris atque lenociniis valeret; si quis angulus in orbe toto, quem metuenda pestis illius contagio non afflasset. At ubi gentium non dominatur illa? quem non inficit? cui parcit? Depravat juvenes, viros corrumpit, dementat senes, egenos ac locupletes, viros ac mulieres perdit ac labefactat.

Quare vide, amabo, prudentissime Jupiter, vel ut vites omnes, quam

Enumeratio per Effectum.

Enumeratio per Distributionem.

latè patet orbis, radicitus eruas atque extermines; vel si grassari pestem illam diutius permiseris, noli mihi succensere, si relictis deinceps terris, æternum cum humano genere divortium fecero.

ALIA EXERCITATIO.

Bacchi apud eundem Jovem Oratio pro sui Defensione.

SYNOPSIS.

Exord. Deplorabit sortem suam, quod beneficia sua, pro quibus laudari debuisset, pejorem in partem trahantur.

Proposio. Dicit nihil esse tam bonum, quo quis abuti non possit; adeoque, si vinum propterea damnatur, quod eo quidam abutantur, cætera etiam vituperari debere: idque tractabit Enumerationem rerum bonarum, quæ pravo usu perniciose fiunt.

Confirmationem petet ab iis commodis, quæ vinum affert: dicetque per Enumerationem, vires reficere, sustentare stomachum, vitiosos humores pellere, sanare morbos, &c.

Deinde tanto amplius esse beneficium demonstrabit, quanto ad plures pertinet; quod explicabit per Enumerationem.

Concludet Minervam admonendo, ut ab increpatione absteat; sed provideat pro suo munere, ut apud mortales vini usum sapienter temperet.

ORATIO.

Quam iuctuoso fieri meo fato dicam, æquissime rerum omnium moderator, Jupiter, ut vel impensa à me liberalius beneficia deteriorer in partem accipiantur, nihilque præter contumelias atque obrektiones videar experiri, unde laudis plurimum ac commendationis expectare debuissim.

Ecce dies mihi coram te dicitur, & apud æquissimum tuum tribunal impertiti mortalibus vini reus accusor. Novum crimen, Deorum

Pater optime, & ante hunc diem prorsus inauditum sapientissima soror mea ad te detulit. Atenim cælesti illo munere homines infidi abutuntur?

Nam quò recidimus, amabo, si pravus rerum quarumcumque bonarum usus beneficiis earundem auctoribus imputetur? Plutum accusa patrum tuum tot opum, tot divitiarum largitorem; accusa Cererem fructuum omnium, quibus vescuntur homines, artificem; accusa propagatorem luminis Apollinem; te-te, Soror, accusa bonarum Artium inventricem; imò accusa ipsum rerum omnium effectorem atque architectum Deorum parentem. Nam quanta pars est rerum istarum, quas impertisse se hominibus liberaliter Superi pro se quisque gloriantur, quam, dum perperam iisdem utuntur mortales, non depravent atque corrumpant?

Vide ergo, vel ut Superos omnes, quicumque opitulari mortalibus conati sunt, pariter accuses, vel fateare, quam immeritò inventum à me vini usum improbaveris. Nam quid majus tandem meliusve datum hætenus est, aut futuris retro temporibus unquam donabitur; quid cælesti illo liquore pretiosius, qui vires reficit, sustentat stomachum, cor exhilarat, vitiosos procul humores pellit, certumque adversus varia morborum contagia remedium suppeditat? quid vino potentius, quod animos exsuscitat, ingenii igniculos accendit, robur inspirat, & ad difficilia quæque atque ardua superanda adiumento est?

At enim vinum tibi non placet, Minerva; at quotus est tandem, non hominum dico, sed Deorum cui non placuerit? Adolescentiam recreat, corroborat juventutem, senectutem

Enumeratio per Repetitionem.

Enumeratio per Effectum.

Enumeratio per Distributionem & per Effectum.

alio

alit ac fovet, res adversas leviores facit, secundas lætiores. In luctu solatio est, curas abigit, mœrorem dissipat, denique nullus est in orbe toto angulus, ubi, pro concesso gratissimo munere, pares mihi, ut decet, gratulationes non defertantur.

Parce ergo, Soror amicissima, vel increpare me ducās, quasi pestiferum quoddam veneni genus terris intuliffem, vel saluberrimum vini munus acerbis execrari. At tu potius pro sapientia tua & concessa tibi apud mortales auctoritate, provide diligenter, ita temperari vini usum, ne quis, vel tu, vel Deorum alius impensum à me liquorem illum beneficium exposulare possit.

ALIA EXERCITATIO.

Jonathas ad Saulem pro Davide.

SYNOPSIS.

Exord. Dicit non tam sua in Davidem benevolentia, quam suo in patrem studio & populi gratia adductum fuisse, ut pro Davide roget veniam.

Propositiō. Ostendet quantum inter sit & patris & totius populi, ut David non moriatur.

Confirmatio. Id probabit per Enumerationem partium, demonstrando quanto David sit apud omnes in pretio, quem tanquam totius gentis columnam ac presidium venerantur & vocem illam, *Omnes*, distribuet suas in partes.

Deinde idem probabit per aliam Enumerationem, revocando patri in memoriam, quanta populi Israelitici ipsiusque Saulis gratia David fecerit; ut Sauli obsequens, apertis periculis caput devoverit, ut Philistæos represserit, & ipsorum Ducem Gigantem immanissimum interfecerit.

Confutatio. Dissuet Saulis suspiciones, rogabitque patrem, quid velit in Davide plectere? & per Enumerationem illustratam Subjectione innocentem probabit; Deinde patrem admonet dedecoris, quod sibi Davidis morte accerferet. Quid enim omnes dicent, quod amplificabit Enumerationem.

Concludet deprecando patrem, per quid quid habet charissimum, ut Davidi pareat.

ORATIO.

Etsi me meus in Davidem amor, Pater amantissime, adhortatur factis, ut ipsi gravissimo capitis in discrimine posito pro virili parte suppetias feram; hoc tamen lubentius paratæ fortissimo viro mortis deprecator accedo, quod populi salus tuaque ipsius gloria cum illius vita conjuncta sit. Sic est enim verò, Pater amantissime; nam da mihi hanc veniam, ut palam & aperte profitear, quam gravis imminet populo Israelitico perniciēs, quam turpis nomini tuo labes inurenda sit, si quid in Davidem durius statuatur.

Perniciem dico imminere toti populo gravissimam: quis enim nescit, quantas & quam merito universus populus spes in Davide repositas habeat; quem terrorem hostium, libertatis assertorem, vindicem salutis, patriæ columnam, universæ gentis presidium toties expertus est?

Quis suas fortissimo viro fortunas, opes, vitam, securitatem ac pacem acceptas non debet? quis illius gratia se suaque omnia ultrò volensque non devoveat? quis sublato illo concidendum sibi esse pariter non putet? Hunc norunt pueri, ostentant juvenes, senes mirantur, ipsæ mulieres insolitis laudibus extollunt. Illam milites in castris, proceres in aula, universus in civitate populus, tuque adeo, Pater amantissime, publicæ salutis tutorem ac defensorem non semel appellasti.

Neque verò tam gloriosum nomen nullo sui capitis discrimine, aut nulla rerum gestarum gloria promeruit. Nam quid hic tibi revocent in memoriam, quæ nosti satis, quot & quanta tua & populi totius gra-

Enumeratio per Repetitionem.

Enumeratio per Distributionem.

Enumeratio per Effecta.

tia præstiterit? Tacebo, ut tibi obsecutus gravissimos quosque periculorum casus non refugit: non commemorabo, ut iniustam nomini nostro labem ipso hostium in sanguine absterit? silebo, ut tumidos Philistæorum fastus repressit, vites fregit, copias fudit, exercitus delevit, & superbissimum ipsorum ducem Goliath, virum illum insolescentem plus æquo immanissimi corporis robore, & nobis ferociter insultantem prostravit, & tam insigni facinore hærentem jam diu populorum animis metum depulit.

Quamquam nihil moror, Pater amantissime; quin Davidem de te totaque gente nostra tam bene meritum morte afficias, si quid errasse ipsum noveris. At quod plectis in ipso scelus? quo demum flagitio indignationem tuam promeruit?

Enumeratio per Interrogationem & Subjectionem.

An inibi cum patriæ hostibus consilii reum accusas? at quod esse potuit illi cum Philistæis commercium, quos ad hunc usque diem ad internecionem persecutus est? an detrectato imperio rebellem ac contumacem arguis? at quam obsequens tibi, & quoties vel ipso capitis periculo extitit? an tibi ipsi molitum insidias suspicaris? at Davidis animum expertus es satis, cum vitæ tuæ dominus atque arbiter, suas à capite tuo, vel cum ipsum ad necem acrius perquireret, manus abstinuit.

Ah! ne igitur, Pater amantissime, virum innocentem, nobis tam utilem ac necessarium ulterius persequare. Nam quid loquentur de te omnes, si quid gravius in Davidem peccaveris? Quid dicet Israeliticus populus, quem tot ac tantis eripuit cladibus ac servavit? quis erit sermo exterarum gentium, quæ invitum fortissimi viri robur suspexerit? quid ipsi hostes? quid Philistæi

Enumeratio à Consequentiis.

sentient, cum sublato à te illum noverint, per quem tot annos adversus gravissimos ipsorum impetus regnum tuum stetit inaccessum? Tu ne, ut iræ morem geras, exterorum, hostium, tuorum odium ac malevolentiam incurras? imò, imò declina labem illam ac dedecus, quod nomini tuo inureres. Hoc te filius tuus Jonathas, per quidquid in vita tibi charum est, orat atque obtestatur. Patere, ut exorem à te hominis amicissimi vitam: hanc mihi impertire paternæ charitatis partem: da vivere illum incolumem, quo perempto mihi metipsi perire necesse sit.

CAPUT V.

Locus à Notatione Nominis & Conjugatis.

UTrumque hunc Locum ad idem caput revocamus, propter eam quam habent inter se affinitatem, ejus utriusque tamen rarus est apud Oratores usus, quia levioris est ad persuadendum ponderis; tamen plurimum valet ad delectandum, non nunquam à Tullio cæterisque Oratoribus usurpatur.

Quid est Notatio Nominis?

R. Est Locus verborum originem & significationem inquirens. Sic Consul à consulendo, Senatus à Senibus, Imperator ab imperando dicitur. Ita Cicero Notatione Nominis usus est in Verrem, facere ludens in festa Verrea, quæ Verres in Sicilia suo nomine institui curaverat. 4. Verrina n. 52. *O præclara Verrea! quò enim non accessisti, quò non attuleris tecum istum diem? Et nim quam tu domum, quam urbem adisti, quod sanum denique, quod non eversum à te atque extersum reliqueris? Quare appellentur sana ista Verrea, quæ non ex nomine, sed ex*

moribus naturaque tua constituta esse videantur.

Quomodo probares à Notatione Neronem non esse inter Imperatores reponendum?

R. Hoc modo. Ille non fuit Imperator qui sibi non imperavit, sed Nero sibi non imperavit, ergo Nero non fuit Imperator.

Quomodo orandus hic Locus?

R. Tractari ornatè posse Notationem Nominis. 1. Per Comparationem. 2. Si vel personæ vel rei sunt nomina illustria, ita tractabis illa, ut ex singulorum interpretatione redundet aliqua commendatio; sin turpia sint, aliquod vituperium; v. g. si quem commendare volueris ab ipso Magni nomine. 1. Comparabis nomen istud cum clarissimis aliis nominibus, puta cum nomine, Pacifici, Felicis, Pulchri, Justi, & ostendes Magni nomen cæteris omnibus titulis esse præponendum. 2. Ab ipsa nominis illius significatione accipies singillatim omnes illos honores, quibus nomen istud insignitur, ita ut demonstres aliquid in eo esse oportere, qui tale fert nomen, ut rebus in cæteris pariter excelat; sic ut, quicumque Magnus sit, ad ea, quæ magna sunt & illustria, incendi atque inflammati debeat.

Quid sunt Conjugata?

R. Sunt ea quæ ab uno eodemque nomine seu vocabulo derivantur, eique ut communi jugo sunt quasi religata; v. g. ab ista voce Imperium, derivantur, Impero, Imperator.

Quomodo probares à Conjugatis Judicem humanum esse oportere?

R. Hoc modo. Homo debet esse humanus, sed Judex est homo; ergo Judex debet esse humanus.

Ita Cicero pro Marcello n. ii. probat Casarem invictum esse oportere.

re, qui clementia & æquitate animi victoria conditionem superaverit. Ceteros quidem omnes victores bellorum civilium jam ante æquitate & misericordia vicerat; hodierno die te ipsum vicisti. Vereor, ut hoc, quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio. Ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ erat illa adepta, victis remisisti. Nam cum ipsius victoria conditione jure omnes victi occidissimus, clementia tua judicio conservati sumus. Rectè igitur unus invictus es, à quo etiam victoria ipsius conditio visque devicta est.

Ibid. n. 32. Arma ab aliis posita, ab aliis erepta sunt. Ingratus est injustusque civis, qui armorum periculo liberatus, animum tamen retinet armatum.

Et Lib. 4. Tusculanarum Questionum num. 57. Quis enim potest, in quo libido cupiditasve sit, non libidinosus & cupidus non esse? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor, non timidus?

Et Oratione pro Rosc. Amer. n. 16. Etenim rectum putabat, pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur.

Item in Pison. n. 19. Cum enim esset omnis causa illa mea Consularis & Senatoria, auxilio mihi opus fuerat, & Consulibus & Senatibus.

Et 2. Phil. n. 10. Non tractabo ut Consulem, ne ille quidem me ut Consulem.

Et Lib. 3. de Natura Deorum n. 84. Jam mensas argenteas de omnibus delubris jussit auferri, in quibus, quod more Græciæ inscriptum esset, Bonorum Deorum, uti se eorum bonitate velle dicebat.

Quomodo orandus & tractandus est hic Locus?

R. Egre.

R. Egregiè tractari posse 1. per Hyperbolem. Ut si de impio homine dixeris, non est tantum impius, sed ipsa impietas.

Item Cicero de Verre, 1. Verrina num. 26. Ut mihi non unus homo improbus opprimendus sit, id quod Siculi petiverunt; sed omnino omnis improbitas, id quod Populus Romanus jam diu flagitat, extinguenda atque delenda sit.

2. Per Paronomasiam ut 4. Verrina n. 129. Cicero de Astrologo loquens hæc ait. Quæ iste cum cognovisset novus Astrologus, qui non tam cæli rationem quam cælati argenti rationem duceret.

3. Per Asteismum sive per urbanam aliquam dictionem. Ut 4. Verrina n. 24. Satis-ne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in Provinciam profectus esset, Veneris nomine quesisse videtur?

4. Per Translationem, ut Phil. ii. n. 36. Animadverti P. C. dici jam à quibusdam exornari etiam nimium à me Brutum, nimium Cassium ornari..... Quos ego orno? nempe eos, qui ipsi sunt ornamenta Reip.

EXERCITATIO.

Pacifici Nomen cæteris Nominibus magnificis esse preferendum.

Locus à Notatione Nominis.

SYNOPSIS.

Exord. & Prop. Dicit Orator inter cætera nomina, quæ magni viri ambiunt, nullum esse Pacifici nomine illustrius.

Confirmationem petit 1. à Comparatione cum clarissimis aliis nominibus, puta, Felicis, Pulchri, Magni, &c. dicitque Pacifici nomen istorum omnium nominum dotes virtutesque complecti ac superare.

2. Idem probabit argumento à Notatio-

ne nominis Pacifici, quod explicabit & interpretabitur per synonymas voces, & similitudinem cæli, quod nunquam decorum est magis quam cum serenum est: tale esse imperium, quod nunquam illustrius est, quam cum pace fruatur.

3. Ostendet Nomen illud omnes Principum dotes continere, ut qui Pacificum dixerit, felicem, pium, magnum, &c. dixerit.

Conclusionem traducet in Ludovici Magni laudes, qui nihil tam visus sit affectare, quam Pacificum videri.

ORATIO.

Cum multa magnaue ambitiosius conquisita sunt à Principibus viris nomina, quibus se suorumque facinorum memoriam posteritati commendarent; tum certè nullum unquam extitit tam splendidum, tam illustre, tam magnificum, quod cum Pacifici nomine, gloria, splendore, magnificentia certare possit.

Quod enim mihi nomen cum glorioso Pacifici nomine conferas? an Felicis? Nomen beatum per se quidem, sed fortunæ magis quam moribus convenit. An Pulchri? jucundum enim verò ac suave; sed est ea laus corporis, non animi. An Magni? vox ipsa magnifica, plena majestatis, sed in ea plus ambitionis interdum solet esse, quam gloriæ. At cum Pacifici nomen appellamus, non inanem aliquam tribuimus gloriolam, quæ cum pulchritudine deflorescat; non alienam, cujus in societatem venire fortuna possit; non ambrosiam, quæ vanitatis habeat plurimum, parum dignitatis; sed veram, gravem, solidam, eamque, quæ cæterorum nominum virtutes omnes ac dotes complectatur, & longo intervallo superet.

Pulchrum etenim & illustre Pacifici nomen est, plena dignitatis appellatio; atque ut nulla cæli facies plus ostentat decoris atque pompæ, quam quæ clemens est ac serena; sic

Notatio per Comparationem.

Notatio per Interpretationem.

numquam est imperii majestas augustior, quam cum suavitate & quasi serenitate pacis ornatur. Popularis hic titulus idemque divinus, quo laudes Principum omnes & splendida nomina, veluti sole, minorum ignium lumina continentur; ut qui Pacificum dixerit Regem, idem & Patrem patriæ, & populi delicias, & optimum Principem, & Pium & Felicem & Magnum appellet, nomine uno tam ambitiosa nomina repræsentans.

Quare hanc sibi formam imperii Regum omnium sapientissimus Ludovicus Magnus semper proposuit; qui cum regni habenas capeffere primum cœpit, Regem se non credit futurum, nisi regnum, quod laceratum discordiis & tumultibus perditum regni speciem vix habebat, quietum ac tranquillum constituta pace obtineret. Qui quoties provocatus ac laceffitus bellum inferre compellus est, sic usus est victoria, ut pacem volentibus daret, invitis imponeret; qui fœderatas totius Europæ vires dum frangeret tam feliciter ac debilitaret, eo consilio pugnabat ac vincebat, ut belli pacifque arbiter longam ac securam non suis modo, sed alienis tranquillitatem conciliaret; qui partis tot victoriarum suarum monumentis etiam hodie cedere non dubitat, ut pulsam jam diu & exultantem crudioris belli diuturnitate pacem revehat, & tam imperio Gallico quam universo orbi feliciter redonet.

EXERCITATIO.

Nero nunquam fuit Imperator.

Locus à Conjugatis.

SYNOPSIS.

Exord. Diceret Orator parum esse, si quis Imperatoris nomen affectet, nisi vim nominis illius omnem impleat moribus.

Proposio. Quæret à Nerone quo pacto nomen usurpare Imperatoris audeat, qui flagitiis omnibus nominis illius dignitatem violaverit? & per Hypotiposim Neronis vitam disfluentem deliciis, & omni scelerum colluvie concretam describet.

Confirmatio. Diceret nunquam Neronem imperasse populis, nisi quis putet eum imperitare populis, qui eosdem virgis laceret, affigat cruci & incendio delectat. Hic exagitat Neronis crudelitatem ac favitiam.

Addet eum appellari Imperatorem non posse, qui sibi ipse imperare nesciat; cui avaritia, libido, iracundia dominantur.

Concludet dicendo, Neronem ex albo Imperatorum esse expungendum.

ORATIO.

Laudetur enimverò hic Imperator, aut etiam appelletur, aut hoc nomine dignus putetur, qui non inane tantum ac vacuam tanti nominis umbram affectat, sed rem ipsam proficitur moribus, & rebus præclarè gestis promeretur.

At te, mortalium flagitiosissime, ut Imperatorem nuncupem, aut imperasse unquam crediderim, qui nec virile quidquam habeas. præter nomen? Age enim quis tandem servus si tu Imperator? an tu Imperatorem à servo, ingenti satellitio, purpura fasciumque insignibus; non animo, factis virtutibusque distinguis? Putas in vestitu molli, madente composito capillo, lascivientibus oculis, incessu fracto, in conviviis in chorcis, in stupris Imperatorem

Nero non fuit Imperator, qui Imperii dignitate non violavit.

ALIA EXERCITATIO.

Locus à Notatione Nominis & Conjugatis.

Horatius ad Vinnium Afellam, qui se offensum putabat, quod ille, in sua ad eum Epistola, ad Asina nomen, quod tulerat pater ejus, alludere malignius visus esset.

SYNOPSIS.

Exord. Significabit quanti ipsum & totam ipsius familiam semper fecerit.

Proposio. Diceret nihil debere ipsi dolendum videri, quod ludere visus fuisset in paternum nomen.

Confirmatio. Ostendet à Notatione nominis nihil conferre vel ad probum vel ad commendationem ea nomina, quæ homines, fato potius nescio quo, quam ullis suis aut virtutibus aut vitiis sortiti sunt. Sed laudem ac gloriam reperti ab uniuscujusque meritis: hæc esse quæ homines commendant.

Addet à Conjugatis; quemadmodum illustria nomina non illustrent eos, qui illa gerunt, nisi eadem virtutibus suis commendent, sic ridicula nomina nihil obesse cuiquam, cujus in moribus nihil sit ridiculum.

Concludet adhortando Vinnium, ut pergat esse vir bonus ac strenuus; sic non vertendum probro, quod Asina pater dictus esset, & ipse Afella vocaretur.

ORATIO.

Nam quid doles, Amice Vinni? quid exoptulas? quid te offensum à me fuisse criminari? nescis ergo quanti te semper totamque Afellarum cognationem fecerim; quanti nunc quoque te faciam, cui, quod est cumque apud me pretiosissimum ultrò volensque crediderim? quem putaverim inter reliquos maxime idoneum, qui versiculos meos Cæsari redderes?

At enim lusi paternum in nomen; visus

Romanum quisquam agnoscat. Egregiam enimverò Imperatoris speciem! exemplum Imperii veteris! imaginem antiquitatis! Reipublicæ columen & dignum avita virtute monumentum!

Et tu mihi mentionem facies imperii tui? te imperitasse Populo Romano jactitabis? Ede nobis aliqua, si potes, Imperii illius tui monumenta: cedo, quid in commune bonum, quid in privatorum commoda, quid in civitatis & universæ Reip. decus & ornamentum contuleris. Video laceratos virgis cives, affixos cruci clarissimos viros, truncata avulsaque membra; video oblita pice, & toridem veluti faces, collucentia Romanorum corpora; video extincta Reip. lumina, sublata civitatis ornamenta, fumantem miserabili incendio Romam, & illatas quamcumque in partem, Nerone imperante, flammæ. Hæc sunt tristissima dominatus tui reliquia; his te facinoribus Populo Romano Imperatorem approbasti.

Nero non fuit Imperator qui populis non imperavit.

Non fuit Imperator Nero qui sibi ipse non imperavit.

Quamquam quid tam mirum aut insolens videri debet, non potuisse Neronem imperitare populis, qui sibi ipse nunquam imperavit? Quomodo enim, aut qui tandem imperet, qui improbissimis dominis, turpitudini ac dedecori parere consueverit? cui avaritia imperet, insultet iracundia, libido dominetur, & cæteræ labes animi turpissimum servitutis jugum imponant.

Expungatur igitur & eradatur penitus Imperatorum Romanorum ex albo Neronis Nomen, qui nec Imperii Rom. dignitatem sustinuit, nec populis, ut decet, nec sibi, ut par erat, potuit imperare. Obliteretur, si potest, hominis nequissimi memoria, & de tristissimo Imperii funestissimi tempore omnis retrò posteritas conticescat.

visus ego sum joculari, quod ab Afina patre, Afella vocareris: hinc te depectum & irrisum putas. Næ aut injuriam facis, Amice Vinni, nisi factum id joco & amanter, uti inter amicos solet, arbitreris; aut certe erras graviter, si nomen illud, quod geris, verti in contumeliam posse existimas.

Mihi crede, Amice Vinni, nihil juvant vel ad probrum vel ad commendationem ea nomina, quæ natalium fato potius, quam ulla meritum ratione obtigerunt. Totum hoc fortunæ est, quæ in componendis distribuendisque nominibus, uti cæteris in rebus ludit, & pro innata levitate juveniliter exultat. Tunc quidquam hic vindices tanquam tuum, quod unum ad voluntatem fortuna moderatur, aut tibi doleas irrogatum, quod fortis ludibrium effecit? Non nititur fundamento tam fragilli vera ac germana laus; neque probrum ac turpitudine tam futilibus ex causis oriri solent. Factis se suis quisque comendat aut dedecorat, nec nisi virtutibus aut vitiis debet, quod gloriosus vel infamis habeatur. Esto ludicrum quid ac stupidum etiam sonet Afellæ nomen, propter eam quam habet cum Arcadicæ pecudis appellatione affinitatem; at quis hoc imputet tibi, qui vir gravis, qui ingeniosus etiam apud omnes audias? Vides, Amice Vinni, quam serio nunc tecum agam, & quam minime velim, ut credas, minus te amari à me, aut etiam minoris aestimari.

Dic mihi, quæso; an illi homines, quos suspexit antiquitas & admiramur tantum hodieque, gloriam suam debent speciosis illis nominibus, quæ gesserunt? an non potius rectè factis ac virtutibus illustrata nomina, quæ ferebant, accepta gratulabantur? An ipsorum posteris

qui eadem illa nomina simul cum vita traxerunt à Majoribus, decus ullum aut splendorem hinc habent, nisi nominum ejusmodi gloriam splendidis facinoribus tueantur? Et hoc persuadeas tibi, Amice Vinni, nihil obesse cuiquam ridiculum quantumvis nomen, si nihil sit in moribus ac vita, quod rideri merito possit.

Quare, si me audis, perge vir esse bonus ac strenuus; fuge otium, & assiduis, ut soles, insiste laboribus; nemo ut stuporem tibi vel despectum exprobrare possit. Tum demum securus vive; neque metuendum tibi puta, ne paternum Afellæ nomen tibi unquam in contumeliam vertatur.

CAPUT VI.

Locus à Genere & Specie seu Forma.

TAmetsi apud Philosophos multum ponitur discriminis genus inter & speciem; plerumque tamen apud Oratores utrumque ita promiscue confunditur, ut quidquid habet multa infra se, sive specie, sive solo numero diversa, genus appellatur.

Quid est ergo Genus?

R. Est illud quod commune multis res varias specie differentes infra se continet.

Quomodo probares à genere amandam esse prudentiam?

R. Hoc modo. Virtus est amanda, sed Prudentia est virtus; ergo Prudentia est amanda.

Quis porro Loci illius est usus?

R. Hoc Argumenti genus adhiberi frequentius in Exordiis. Hic enim Orator præmittere quædam solet generatim & universè, quæ rationem

The-

Thesis habent, unde descendit ad Hypotheseim. Ita Demosthenes laudaturus eorum prudentiam ac fortitudinem, qui pro patria ceciderant, duo præmonet esse virtutis principia, prudentiam & fortitudinem; quarum altera, quid sit agendum, præscribit; altera exequitur. Cavendum autem Oratori præcipue, ne in Genere diutius immoretur, tum præsertim cum apponitur loco Quæstionis indefinitæ. Est enim puerile vitium hæere longius in Thesi, quam in Hypothesei.

Argumenti verò quod à Genere ducitur vis in eo est, quod, quidquid Geni tribuitur vel negatur, id Speciei pariter, sive rei singulari sub genere contentæ tribuatur vel negatur; v. g. qui probaverit virtutem esse excolendam, is eodem pacto probaverit temperantiam vel fortitudinem esse excolendam; rursus qui ostenderit aliquem nulli vitio affinem esse, ille ostenderit eundem nec avaritiæ nec ebrietati esse obnoxium.

Exemplum Generis egregium habes apud Ciceronem pro Milone n. 9. ubi probat fas esse occidere insidiatorem hoc argumento.

Si licet occidere hominem, maxime insidiatorem; sed licet aliquando occidere hominem, ergo licet occidere insidiatorem.

Omissa propositione, quæ per se clara est & evidens, descendit ad Assumptionem, quæ generis rationem habet, & probat licere aliquando occidere hominem, 1. Inductione exemplorum numer. 7. *Negant intueri lucem fas esse ei, qui à se occisum esse hominem fateatur. In qua tandem urbe hoc homines stultissimi disputant? Nempe in ea, quæ primum iudicium vidit de capite M. Horatii, fortissimi viri, qui nondum libera civitate, Populi Rom. co-*

Lo Jay, Tom. 1.

mittis liberatus est, cum sua manu sororem interfectam esse fateretur Nisi verò existimetis dementem P. Africanum fuisse, qui, cum à C. Carbone Tribuno plebis in concione seditiosè interrogaretur, quid de Tib. Gracchi morte sentiret, respondit iure casum videri. Neque enim posset aut Hala ille Servilius, aut P. Nasica, aut L. Opimius, aut C. Marius, aut, me Consule, Senatus non nefarius haberi, si sceleratos cives interfici nefas esset.

2. Ab armis quæ ferre homines solent & reliquis adjunctis n. 10. *Quid comitatus nostri, quid gladii volunt, quos habere coram non liceret, si uti illis nullo pacto liceret.*

3. Ab ipsa Lege naturali num. 10. *Est enim hæc non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti sed imbuti sumus; ut, si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela, aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis, &c.*

4. Ab auctoritate legis scriptæ, quæ dat facultatem sui defendendi num. 11. *Et, si persapienter & quodam modo tacite dat ipsa lex potestatem defendendi, quæ non modo hominem occidi, sed esse cum zelo hominis occidendi causa vetat, ut, cum causa, non velum quereretur: qui sui defendendi causa zelo esset usus, non hominis occidendi causa habuisse telum iudicaretur.*

Habes aliud exemplum argumenti à Genere petiti in Oratione pro Cælio; ubi cum negare Tullius non posset, Cælium in adolescentia sua fuisse paulò liberioris ac solutioris vitæ, revocat quæstionem ad Genus; & probat multa adolescentibus esse nonnumquam permittenda num. 28.

I

Da-